också tacka Länsstyrelserna i Västernorrlands och Västerbottens län för att de beviljat oss tillstånd att arbeta i reservaten.

Referenser

Larsson, S. och Danell, K. 2001. Science and the management of boreal forest biodiversity. – Scand. J. For. Res. Suppl. 3:5-9.

Palm, T. 1959. Die Holz- und Rindenkäfer der süd- und mittelschwedischen Laubbäume. – Opusc. Ent. Suppl. 16:1-374.

Siitonen, J. 2001. Forest management, coarse woody debris and saproxylic organisms: Fennoscandian boreal forests as an example. – Ecol. Bull. 49:11-41.

Atlegrim, O.[1], Ball, J.P., Danell, K., Hjältén, J., Johansson, T. och Pettersson, R., Inst. för Skoglig Zooekologi, SLU, 901 83 Umeå, Sweden. [1]Kontaktperson, e-mail: Ola.Atlegrim@szooek.slu.se

Första bandet av nationalnyckeln!

Eliasson, C.U., Ryrholm, N., Holmer, M., Jilg, K. & Gärdenfors, U. 2005. Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Fjärilar: Dagfjärilar, Hesperiidae-Nymphalidae. ArtDatabanken, Uppsala. ISBN 91-88506-51-7. Pris 280 kr + porto 60 kr på www.nationalnyckeln.se.

Så har nationalnyckelns första del kommit ut. I förhållande till vad vi entomologer är vana vid har marknadsföring och mediebevakning legat på astronomisk nivå, så ingen av ETs läsare borde ha missat denna bok. Och bara det att insekterna för en gång skull omskrivs i medierna med positiva förtecken är en stor vinst med detta projekt. Annars brukar bara pest och pina såsom mygghärjningar, barkborrar eller fästingar få medierna att gå igång på entomologi.

Såsom de flesta har sett och som skrivits i de flesta recensioner håller jag med om att det är en fantastiskt fin bok som har åstadkommits. Främst slås man av att Martin Holmers och Karl Jilgs illustrationer är utsökta. Att det blev dagfjärilar som fick inleda nationalnyckeln lär dock knappast ha avgjorts av en strikt vetenskaplig behovsanalys eftersom det är en av de bäst kända insektsgrupperna. Det är snarare den ovan nämnda viljan att sälja projektet som fått bestämma, och det kanske är nog så viktigt i ett längre perspektiv. Men trots att det redan finns åtskilliga bestämningsböcker om gruppen så tycker jag personligen att detta band varit till stor hjälp för att bättre bestämma dagfjärilar. Min ambitionsnivån är att hålla reda på vilka arter som flyger runt mitt hem och min sommarstuga. På den nivån är det ganska svårt att reda ut främst blåvingar, pärlemorfjärilar och nätfjärilar. Teckningarna i kombination med nyckeln har varit stor hjälp som uppenbarligen saknats i de tidigare verk jag haft tillgång till.

En liten brist är att undersidorna på en hel del av arterna inte har illustrerats. När man inte vill ta sig för omaket att samla in fjärilarna är det ett problem, eftersom många arter främst sitter med vingarna ihopfällda i na-

turen. I några fall har jag därför varit tvungen att ta fram någon av mina gamla dagfjärilsböcker för att kunna bestämma en fjäril. För den som inriktar sig på fjärilsskådningen hade också ett mer fältmässigt format på boken varit bra. Den går dock att få med ganska enkelt om man har ryggsäck. Utomhus finns det också gott om plats att breda ut bokens sidor. Den saken blir värre då jag ska nyckla små skalbaggar med hjälp av framtida band i samma storlek vid mitt alltför belamrade skrivbord.

Vid en första anblick verkar det vara onödigt mycket upprepningar. Varje fjäril finns avbildad på åtminstone tre ställen och utbredningskartor finns på två. Dessa upprepningar har dock poänger. De samlade planschavsnittet ger en snabb överblick över arterna. Att nycklarna är illustrerade med samma bilder försedda med pilar, är också en stor hjälp. Sidorna med samlade utbredningskartor visar överskådligt vilka arter man kan förvänta sig i en viss landsände.

Bland alla mycket positiva omdömen om boken har några kritiska funderingar om bandet och projektet i stort förts fram. De mest insatta sypunkterna jag har sett framfördes av Lars Ahlmark i Uppsala Nya Tidning (26 juli 2005). Hans huvudkritik var att han fann det oklart för vem verket skrivs, och jag kan delvis hålla med om det. Han hävdar att det föreliggande fjärilsbandet har ett lågt värde rent vetenskapligt. Samtidigt lär allmänt naturintresserade personer som uppskattar nivån på detta band knappast ta del av framtida band med mindre spektakulära grupper. Det vetenskapliga nyhetsvärdet kunde ha varit större om t.ex. alla larver och ägg illustrerats i bandet. Anledningen att detta inte gjordes var att budgeten inte kan inrymma illustrationer av "varje art uppifrån, underifrån och framifrån, med ägg, larv och puppa, detaljbilder på alla olika särskiljande kroppsdelar m m" (Torleif Ingelögs svar i UNT 13 augusti). För min del känns det inte rimligt att alla insektsarter skulle behandlas med exakt samma detaljupplösning. Nivån kan vara olika mellan banden för att för varje grupp föra den publicerade kunskapen en rimlig bit framåt. Jag misstänker och hoppas att det också kommer bli fallet i realiteten. Det kunde ha varit bra att lägga mer pengar på fler illustrationer av denna grupp, samtidigt som det inte skulle vara väl använda pengar att låta någon göra akvareller på samtliga Sveriges gallmyggor, och än mindre på deras ägg och larver. De är ca 425 arter, små och ganska lika till utseendet.

En sak som helt i onödan (utan att påverka kostnaderna) minskar det vetenskapliga värdet av boken är avsaknaden av hänvisningar till litteratur. Det skulle vara värdefullt att veta om t.ex. uppgifter om värdväxter kommer från äldre referensverk, författarnas egna observationer, från systematiskt genomförda undersökningar eller någon annan stans. Det säger väldigt mycket om uppgifternas tillförlitlighet och generaliserbarhet. Eftersom det finns en referenslista på slutet, som man förmodar har varit ett stöd under författandet, hade det varit enkelt att hänvisa till den med fotnotssiffror, som t.ex. i tidskriften Nature. Detta utan att krångla till läsbarheten för den som inte är intresserad.

Jag ser fram emot fortsättningen på detta projekt. Tyvärr, tycker nog de flesta lite mer inbitna entomologer, så verkar satsningen ha en slagsida åt tidigare ganska väl dokumenterade grupper, såsom svärmare, spinnare, blomflugor, långhorningar och jordlöpare. Den mindre entomologiskt specialiserade delen av befolkningen, som trots allt utgör majoriteten, uppskattar antagligen dessa delar desto mer. Det gensvar som detta nationalnyckelband fått bland naturintresserad allmänhet tyder på att det är en verklig folkbildningsinsats som görs. Och det kan vara nog så viktigt som att göra vetenskapliga framsteg. Men för "hårdentomologerna" finns också en del dåligt dokumenterade grupper som är på gång: skäckmalar, mångfotingar och parasitflugor. Som redan berörts ovan undrar man om dessa grupper kommer behandlas på samma nivå som dagfjärilarna. Dagfjärilarna utgör bara 140 av de nästan 25000 insektsarter vi har. Mäter man inlagans tjocklek kommer man med tretalsräkning snabbt fram till att insektsdelarna i så fall skulle ta upp mer än 4,5 hyllmeter och det exklusive pärmarna som blir ytterligare 6 mm per band. Och sen alla andra organismgrupper ovan på det för den mest inbitne. Jag vet inte om jag ska bäva eller hoppas. Men om någon ET läsare trots allt inte skaffat just detta band ännu kan jag bara rekommendera ett köp. Det är väldigt mycket bok per krona.

Mats Jonsell